

Výklad zákona č. 152/1994 Z.z. o sociálnom fonde

História zákona:

- zrušenie **vyhlášky č. 210/1989 Zb. o FKSP** od 1. januára 1993 zákonom č. 14/1993 Z. z. o štátnom rozpočte Slovenskej republiky na rok 1993
- na účtoch zamestnávateľov zostali prostriedky, vytvorené podľa predchádzajúcich predpisov,

Problém:

- splátky pôžičiek FKSP

Riešenie (prijala RHSP):

- **nový zákon o sociálnom fonde**

Zákon č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde

Zákon č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov

Účinnosť: **1. september 1994**

Dva základné ciele:

- novo usmerňovať podnikovú sociálnu politiku, a
- umožniť ďalej hospodáriť s prostriedkami FKSP a využívať ich na realizáciu podnikovej sociálnej politiky.

Prijaté novely zákona

- zákon **č. 280/1995 Z. z.** (*účinnosť od 13. decembra 1995*)
- zákon **č. 375/1996 Z. z.** (*účinnosť od 28. decembra 1996*)
- zákon **č. 313/2005 Z.z.** (*účinnosť od 1. septembra 2005*)
- zákon **č. 591/2007 Z.z.** (*účinnosť od 1. januára 2008*)
- zákon **č. 474/2008 Z.z.** (*účinnosť od 1. januára 2009*)

Zákon 280/1995 Z. z.

Cieľ:

- **kompenzácia zvýšenia cestovného** pre zamestnancov s nízkymi príjmami.
- doplnila sa **povinnosť tvoriť ďalší prídok do sociálneho fondu** na účely poskytnutia príspevku na dopravu zamestnancom, ktorí **splnia zákonom ustanovené podmienky**:
 - výška **priemerného mesačného zárobku nepresahujúca 7 000 Sk** a
 - výška **skutočne vynaložených výdavkov na dopravu do zamestnania pravidelnou autobusovou dopravou a železničnou osobnou dopravou, dosahujúca najmenej 200 Sk mesačne**.
 - z nároku sú **vylúčení** zamestnanci dochádzajúci **mestskou hromadnou dopravou**
- **príspevok na úhradu výdavkov na dopravu do zamestnania podľa tejto novely sa po prvý raz poskytoval za mesiac september 1995.**

Zákon č. 375/1996 Z. z.

Riešil znova problematiku príspevku na dopavu

- **rozdělila** sa tvorba tzv. ďalšieho prídelu
 - **v kolektívnej zmluve** sa mohol neoznačený ďalší prídel dohodnúť **do výšky 0,5 %** základu,
 - stanovené **kritériá výšky priemerného zárobku a výšky výdavkov** na cestovné povinne platili (ostali obligatórne) len ak sa podmienky **neriešili v kolektívnej zmluve**,
 - takýto zamestnávateľ povinne tvoril prídel **vo výške zodpovedajúcej výdavkom na dopravu**, najviac však taktiež 0,5 % základu.
- novelou sa tiež umožnilo **dohodnúť v kolektívnej zmluve** príspevky zo sociálneho fondu **aj rodinným príslušníkom a bývalým zamestnancom**.

Skutočný dopad novely

- **zvýšilo sa nerovnovážne postavenie zamestnancov :**
 - **zamestnávateľ s kolektívnou zmluvou** v nej mohol dohodnúť pri splnení stanovených podmienok SF **spolu až do 1,5 % základu**,
 - zamestnávateľ **bez kolektívnej zmluvy tvoril povinný prídelenie** len v minimálnej výške **0,6 % základu** (zvýšenie do 1 % je viazané na existenciu kolektívnej zmluvy)
 - tvorba **d'alsieho prídelenia je viazaná na výdavky na dopravu** (ak nemal zamestnancov s nárokom na príspevok na dopravu, celkový prídelenie bol len 0,6 % základu)

Zákon č. 313/2005 Z.z.

Poslanecká novela – do tretice príspevok na dopravu

- **nefunkčné** kritérium priemerného zárobku **do 7 000 Sk bolo**
- **nahradené pohyblivou sumou**, ktorou bol dvojnásobok životného minima

Obdobie	rok 1995	rok 2005
Priemerná mzda za rok	7 195	17 724
Minimálna mzda v októbri príslušného roku	2 450	6 900 (od 1.10.)
- podiel limitu 7 000 Sk z priemernej mzdy	97,3 %	40,5 %
- podiel minimálnej mzdy z limitu 7 000 Sk	35,0 %	98,6 %

Zákon č. 591/2007 Z. Z.

Primárny účel – vytvoriť legislatívne podmienky na použitie sociálneho fondu na podporu sociálneho dialógu.

Ďalšie ciele:

- **aktualizovať nevyhovujúce, nejednoznačné a diskriminujúce ustanovenia,**
- **zaviesť princíp rovnosti nárokov mužov a žien**
- **riešiť postup pri prechode práv a povinností na iného zamestnávateľa**

Výklad ustanovení novely zákona

§ 2 – vymedzenie zamestnávateľov

- tvorí ho **každý zamestnávateľ**, ktorý zamestnáva zamestnanca v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnom vzťahu.
- vymedzenie „**obdobného pracovného vzťahu**“ odkazom príkladov právnych predpisov

(do 31. 12 2007 – ak zamestnávateľ zamestnával zamestnanca

- *v pracovnom pomere alebo v služobnom pomere,*
- *chýbal napr. štátnozamestnanecký pomer)*

§ 3 - Tvorba fondu

Tvorí sa ako:

- **povinný prídel** (*tvorba 0,6 až 1 % základu*)
- **d'alší prídel** (*najviac 0,5 % základu*)
- **z d'alších zdrojov** (*napr. prídel zo zisku, dary, dotácie a podobne, bez obmedzenia výšky*)

Rozpätie povinného prídelu do 1 %:

- v **podnikateľskej sfére** podmienené (*zisk, odvody*)
- v **rozpočtovej sfére** – v rámci možností rozpočtu

§ 3 ods. 1 písm. b) - ďalší prídel

Ďalší prídel – tvorba **do 0,5 % základu**

- **fakultatívny**

(dohoda v kolektívnej zmluve, účel použitia podľa dohody v KZ)

- **obligatórny**

*(ak nie je dohodnutá jeho tvorba v KZ – na účely **kompenzácie nákladov na dopravu**, a to v sume potrebnej na úhradu výdavkov na dopravu do zamestnania a späť zamestnancov, ktorým vznikne nárok na úhradu, pričom **celkový súčet výdavkov nesmie prekročiť 0,5 % základu**)*

Upozornenie:

- *d'alší prídel podľa 1. bodu (kolektívna zmluva) a 2. bodu **sa navzájom vylučujú a nemožno ich kombinovať !!!***

Dôsledok duálnej tvorby

Ak zamestnávateľ **má v kolektívnej zmluve dohodnutý ďalší prídelenie podľa bodu 1:**

- **nemôže tvoriť ďalší prídelenie** na krytie výdavkov na dopravu podľa bodu 2 a
- zamestnanci takéhoto zamestnávateľa **nemôžu požadovať úhradu výdavkov na dopravu** ani v prípade, keby ostatné podmienky stanovené zákonom o sociálnom fonde plnili,

Upozornenie:

- **V KZVS** pre zamestnávateľov, ktorí pri odmeňovaní zamestnancov postupujú **podľa zákona č. 553/2003 Z. z.** je už **dohodnutý ďalší prídelenie najmenej 0,25 % základu**
- **žiadny zamestnávateľ**, na ktorého sa KZVS vzťahuje (**školy**) preto **nemôže tvoriť ďalší prídelenie** a uhrádzať zamestnancom výdavky na dopravu podľa § 3 ods. 1 písm. b) bod 2. z. o SF, **ani v prípade, ak nemá vlastnú KZ.**

§ 4 - Základ na určenie prídeltu

Základ:

- ročný a mesačný – súhrn **hrubých miezd alebo platov** zúčtovaných zamestnancom na výplatu za kalendárny rok resp. mesiac,
- doplnené **odkazy na konkrétne ustanovenia zákonov (napr. na § 4 ods. 1 zákona 553/2003 Z. z. o odmeňovaní...)**,
- výnimka – **Zamestnanci pracujúci v zahraničí** – základom je **súhrn určených funkčných platov pred prepočtom týmto koeficientom.**

Upozornenie:

- do základu na určenie výšky sociálneho fondu **sa nemôžu zahrňovať** plnenia, ktorá sa v zmysle Zákonníka práce alebo zákona o odmeňovaní **za mzdu resp. plat nepovažujú.**

Pozn.:

- *do konca roku 2007 bol základom v rozpočtovej sfére súhrn zúčtovaných **funkčných platov** zamestnancov.*

§ 6 - Účtovanie sociálneho fondu

Umožňuje sa tvorbu a čerpanie fondu viesť na:

- osobitnom **analytickom účte fondu** alebo
- na osobitnom **účte v banke** prípadne v pobočke zahraničnej banky

Pravidlá účtovania:

- fond sa tvorí **najneskôr v deň dohodnutý na výplatu mzdy alebo platu** (platí od 1. januára 2009),
- prevod na účet sa **musí uskutočniť do päť dní** po výplatnom termíne, **najneskôr do konca mesiaca**,
- **za mesiac december** môže zamestnávateľ tvoriť fond **z predpokladanej výšky miezd alebo plátov** a previesť finančné prostriedky do 31. decembra.
- zúčtovanie prostriedkov SF za bežný rok sa vykoná **najneskôr do 31. januára nasledujúceho roka**

§ 6 - Účtovanie sociálneho fondu

Odseky 4 a 5:

- riešia nároky v prípade

- **prechodu práv a povinností** z pracovnoprávných vzťahov a

- **pri zániku** zamestnávateľa:

- nevyčerpaná časť fondu **zodpovedajúca podielu prevádzaných zamestnancov** sa prevedie na nového zamestnávateľa,
- nároky sa uspokojujú **ako nároky z pracovného pomeru**.

(Poznámka: zákon nepatrí do oblasti pracovného práva, nebolo možné automaticky uplatniť ani ustanovenia § 14 Zákonníka práce o riešení sporov medzi zamestnancom a zamestnávateľom o nároky z pracovnoprávných vzťahov).

§ 7 - Použitie fondu – ods. 1 a 4

Ods. 1 – vymedzenie oblastí použitia SF

Ods. 4 – formy riešenia tvorby a použitia SF (*výška tvorby sociálneho fondu ako aj oblasti jeho použitia, podmienky poskytovania príspevkov zamestnancom a spôsob preukazovania výdavkov zamestnancom*)

Ak zamestnávateľ:

- **má uzavretú kolektívnu zmluvu**, podľa ods. 4 rieši tvorbu a použitie **v kolektívnej zmluve**, (*napr. formou „Zásad použitia prostriedkov sociálneho fondu“*)
- **nemá kolektívnu zmluvu**, predmetnú úpravu **vykoná vo vnútornom predpise** (*napr. formou Smernice pre tvorbu a použitie prostriedkov sociálneho fondu*).

Oblasti použitia SF – ods. 1

Príspevky zo SF možno poskytovať na

- **stravovanie zamestnancov** nad rozsah ustanovený osobitnými predpismi,
- **dopravu do zamestnania** a späť,
- **účasť na kultúrnych a športových podujatiach**,
- **rekreácie a služby**, ktoré zamestnanec využíva na regeneráciu pracovnej sily,
- **zdravotnú starostlivosť**,
- **sociálnu výpomoc** a peňažné pôžičky,
- **doplnkové dôchodkové sporenie** okrem príspevku na doplnkové dôchodkové sporenie, ktorý je zamestnávateľ povinný platiť podľa osobitného predpisu,⁷⁾
- **d'alšiu realizáciu podnikovej sociálnej politiky** v oblasti starostlivosti o zamestnancov.

Použitie prostriedkov SF

Na stravovanie (*dáva sa cca 1/3 objemu všetkých príspevkov zo sociálneho fondu*)

- na stravovanie zamestnávateľ **prispieva zo svojich nákladov** najmenej sumou, určenou napr. § 152 Zákonníka práce,
- nad rámec príspevku z nákladov **môže na každé jedlo prispievať aj zo sociálneho fondu**

Na dopravu (*v priemere takmer 7 % tvorby sociálneho fondu*)

- Na rozdiel od povinného príspevku z ďalšieho prídeltu **neplatia kritériá** uvedené v § 7 ods. 5 zákona, t.j. môže sa poskytovať aj tým zamestnancom, ktorí
 - dochádzajú do zamestnania **iným ako verejným** hromadným prostriedkom,
 - majú **priemerný zárobok vyšší**, než je limit v § 7 ods. 5 zákona.

Použitie prostriedkov SF

Kultúrne a športové podujatia, napr.

- **zakúpenie permanentiek** na kultúrne a športové podujatia, do plavárne, telocviční, športových centier a pod.
- **uhrádzanie výdavkov** zamestnanca za vstupenky.

Rekreácie a služby na regeneráciu, napr.

- **úhrada výdavkov** na rekreácie resp. ich časti,
- služby **masérskych salónov**,
- **kadernícke** služby,
- služby **kúpeľných a liečebných zariadení**, ktoré si inak hradí zamestnanec ako samoplatca,
- **rehabilitačné pobyty** a pod.

Použitie prostriedkov SF

Zdravotná starostlivosť, napr.

- príspevky na úhradu **úkonov preventívnej zdravotnej starostlivosti**,
- úhrada nákladov spojených s osobitnými **zdravotnými prehliadkami**,
- príspevok **na úhradu ceny liekov** alebo iných zdraviu prospešných farmaceutických výrobkov (vitamínov),
- úhrada **ceny vakcíny na očkovanie proti chrípke** a pod.

Sociálna výpomoc a peňažné pôžičky, napr.

- **peňažnú výpomoc** (návrtné alebo nenávrtné príspevky),
- **vecná výpomoc** (pri nečakanej ťažkej finančnej situácii).

Použitie prostriedkov SF

Doplnkové dôchodkové sporenie

- upravuje **zákon č. 650/2004 Z. z.** o doplnkovom dôchodkovom sporení...
- možnosť dohodnúť alebo rozhodnúť o príspevku na doplnkové dôchodkové sporenie **nad rámec zákonných príspevkov.**

Ďalšia realizácia soc. politiky zamestnávateľa

- **musí ísť o sociálnu oblasť**, v súlade s realizáciou sociálnej politiky zamestnávateľa,
- príspevok z fondu **sa poskytuje adresne fyzickej osobe:**
 - napr. dary ku dňu matiek, vianočné kolekcie, balíčky deťom zamestnancov ku dňu detí, príspevok pri narodení dieťaťa, odmena k životnému výročiu zamestnanca, príspevok pozostalým pri úmrtí zamestnanca, a pod.

Rozšírenie podľa ods. 2

Príspevky sa v zásade poskytujú:

- len zamestnancom zamestnávateľa a
- **iným osobám**, ktorých okruh je taxatívne vymenovaný, t.j.
 - *pre rodinných príslušníkov a*
 - *pre bývalých zamestnancov, poberateľov dôchodku*

Upozornenie:

- **žiadne ďalšie osoby nemajú nárok** na príspevok zo sociálneho fondu (*teda ani osoby vykonávajúce práce pre zamestnávateľa na základe niektorej z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru „dohodári“*)

§ 7 - Použitie fondu – ods. 3

Úhrada niektorých výdavkov odb.org.

- **nový účel použitia** prostriedkov SF (na úhradu nákladov odb. organizácie na spracovanie analýz a expertíz alebo iných služieb nevyhnutných na realizáciu kolektívneho vyjednávania medzi odborovým orgánom a zamestnávateľom)
- výšku prostriedkov SF na tento účel **je možné dohodnúť len v KZ v rámci celkovej dohodnutej tvorby**
- **maximálny limit** dohodnutej sumy (najviac 0,05 % základu ustanoveného v § 4 ods. 1 zákona),
- nevyčerpané sumy **je možné použiť v nasledujúcom kalendárnom roku** (možnosť kumulovať prostriedky z viacerých rokov napr. na spracovanie komplexných analýz)

Upozornenie:

Príspevok na podporu KV sa môže dohodnúť len v KZ !)

§ 7 - Použitie fondu – ods. 4

Výšku tvorby SF, oblasti použitia podmienky poskytovania príspevkov a spôsob preukazovania výdavkov je možné:

- **dohodnúť v kolektívnej zmluve** (*ako doteraz*)
- **upraviť vo vnútornom predpise** (*len ak u zamestnávateľa nepôsobí odborová organizácia*) - **nové**

ods. 3 - príklad

Príklad:

Zamestnávateľ má 900 zamestnancov a uzatvára KZ.

Priemerná mesačná mzda: 19 000 Sk.

Z 12 mesiacov cca 1,5 bude predstavovať čas, kedy zamestnanec nedostáva mzdu (dovolenka, sviatky, prekážky, choroba), t.j. mzda sa poskytuje za čas 10,5 mesiaca v roku.

Objem miezd:

$900 \times 19\,000 \times \text{cca } 10,5 \text{ mesiaca} = \text{cca } 179,5 \text{ mil. Sk.}$

Maximálna suma na účely KV:

- pri podiele 0,05 % by to bolo **cca 90 tisíc Sk**,
- podľa pôvodného návrhu KOZ (0,2 %) až **cca 360 tisíc Sk** a
- kompromisný návrh KOZ (0,1 % základu) **cca 180 tisíc Sk**.

§ 7 - Použitie fondu – ods. 5

Príspevok na dopravu z ďalšieho prídelu

(ďalší prídel tvorený podľa § 3, ods. 1, písm. b), bod 2.

- Tvorí len zamestnávateľ, **ktorý nemá dohodnutý ďalší prídel podľa bodu 1**

Kritériá pre vznik nároku zamestnanca:

- dochádzanie **verejnou dopravou** (železničná a autobusová vrátane MHD – doteraz dochádzanie MHD bolo vylúčené)
- priemerný mesačný zárobok **v prepočte na ustanovený čas do 50 % PM** podľa ŠÚ SR spred 2 rokov:
 - za rok 2007 bola priemerná mzda 20 146 Sk,
 - limitom je 10 073 Sk, čo je **334,36 eur**.

§ 7 - Použitie fondu – ods. 5 a 6

Preukazovanie výdavkov

● Zamestnanec musí preukázať

- **spôsob dochádzania** do práce

(autobusová, železničná alebo MH doprava)

- **výšku výdavkov**

(cestovné lístky, výdavok na predplatný lístok, električku ai.)

● Zamestnávateľ

- **môže uveriť výšku priemerného zárobku zamestnanca**

(tento údaj má zamestnávateľ k dispozícii)

- **vedie evidenciu o poskytovaných príspevkoch**

(musí sledovať dodržanie maximálneho limitu pre tvorbu)

Upozornenie:

Príspevok sa musí poskytnúť po preukázaní nároku zamestnanca na príspevok v termíne určenom na výplatu mzdy alebo platu,

§ 7 - Použitie fondu – ods. 7 a 8

ods. 7 – zásada rovnakého zaobchádzania

- zásada rovnakého zaobchádzania v § 6 antidiskriminačného zákona sa **vzťahuje aj na príspevky zo SF**
- podľa čl. 141 Zmluvy o založení ES sa odmenou rozumie **každé plnenie** od zamestnávateľa
- zásady poskytovania príspevkov zo SF musia byť **z hľadiska pohlavia nediskriminačné**

ods. 8 – zákaz použitia SF

- príspevok sa **nesmie používať** na účely odmeňovania

Prechod na novú menu

Zákon č. 474/2008 Z. z., článok II, obsahuje aj nové prechodné ustanovenie:

§ 10

Prechodné ustanovenie účinné k 1. januáru 2009

Nevyčerpaný zostatok fondu podľa § 6 ods. 3 k 31. decembru 2008 zamestnávateľ **po prepočte konverzným kurzom zaokrúhli na najbližší eurocent a prevedie do nasledujúceho roka.**

Použitie Prostriedkov SF

Účel vynaloženia prostriedkov	2006	2007	2008	v tis €
Závodné stravovanie	33,4	31,3	32,5	32 855
Ostatné	20,2	25,1	19,0	19190
Služby na regeneráciu prac. sily	17,3	17,6	19,2	19364
Rekreácie	7,6	5,9	6,9	6996
Doprava do zamestnania	6,9	6,2	6,7	6806
Pôžičky	4,8	4,6	5,1	5193,5
Sociálne výpomoci	3,7	3,3	3,5	3529
Odmeny pri prac. a živ. jubileách	3,6	3,6	4,9	4963
Doplnkové dôchodkové poistenie	1,7	2,2	2,6	2603
Podpora kol. vyjednávania	x	x	0,1	106

Záver

Ďakujem za pozornosť